

šajo. Iz začetka je to pijača. „ludra“ ji pravijo, potlej pa je jesih. Da bi se to ponavljalo in še kakih 15 do 20 funtov sladkorja na vsako vedro pridevalo, bi se pijača sila pomnožila; pa tudi draga bi bila. Tako po priliki sta dva Francoza, Petiot in Chaptal delala in veliko halabuko in ropot po svetu zagnala. — Nam tega ni treba, ker žalibog! še naravnega in dobrega vina dražje prodajati in ga dalje čez avstrijske meje dober kup spraviti ne moremo.

Doklada o nekterih gospodarskih rečéh.

Dobro in koristno je mlademu vincarju, tudi o gospodarstvenih rečéh kaj vedeti. Zatoraj mu ponudim tu nekoliko poduka o njivah, travnikih, sadnem vrtu in gozdu.

Od njiv.

Vincarji navadno nimajo veliko njiv v svojo rabo in zato ne kaže dosti od tega govoriti. To pa je treba povedati, da, kjer njive na homcih, brežinah ležé, se navzdol ne orjejo, temuč poprek, da se dobra zemlja ne odplavi brez koristi na ceste in grape.

Ako je peščena njiva pognojiti, se mora na gnojnišče ilovice nametati; kjer pa je ilovno polje, naj se peska primešuje gnoju; tako se svet popravi in zboljša.

Sejejo in sadijo naj se take reči, ktere več haska ali koristi donašajo, in so potrebnejše, postavim: bob, fižol, koruza.

Naši vincarji si radi dosti živine redijo, ker to je njih blago, premoženje. Dobro! naj tedaj tudi za veliko krme, klaje skrbijo s tem, da si pese, rune, obilno pripravijo, za se in živino. Kjer je več njiv, naj tam po dva ali tri ogone, kjer jih pa ni, pod goricami, po sadunovniku, nemške detelje (lucerne) posejejo, ktera 15 let in še dalje trpi, in se dá po štirikrat kositi v enem letu; spomladi, ko je še vse rjavo, že ta zeleni. Tako ne bo trebalo po gozdih in drugih ptujih krajih trave skrivoma nabirati ali krasti, kar je sila grdo in greh. (Dal. prih.)

Národno-gospodarske stvari.

Beseda o preseljevanji v ptuje dežele.

Iz Gorenškega.*)

Žalost nas je obšla in v srce nas je zbolelo, ko smo čitali, da se več naših rojakov, in zlasti na Gorenškem, napravlja ali saj misli o prvi priliki od naše predrage domovine posloviti in v ptuje, neznane kraje podati se — košček hleba iskat. Zares daleč je prišlo, da naši rojaki resnobno kaj tacega mislijo. Že smo hotli v naši britkosti po peresu seči in za Boga prositi vsakterega, naj kaj tacega ne stori, naj potrpi in počaka, da se vrnejo boljši časi; saj vedno tako ostati ne more! Pa pomislili smo sopet na drugo plat; reklo nam je nekaj: sila kola lomi, in vaše besede ne bodo zdale nič; kadar človek na eno stran ne vé pomagati si, si more pomagati na drugo, in boljše je, da se ta stvar od vseh strani dobro prevdari in v vrsto občnih zadev naroda našega postavi, ter od izvedenih mož pod velikimi našimi lipami — po novinah slovenskih — dobro razjasni in natanko prerešeta, kakor pa siromake, ki na izseljenje, žalibog! misliti morajo, same sebi in nemili osodi prepustiti: da bi šli, Bog vé, kam, in kako se jim bode godilo — morebiti slabeje, ko doma. Prosti ljudje si v tacih zadevah ne vedó sveta; v vasi pod lipo se take stvari ne dajo rešiti; v vasi pod lipo sosed sosedu rad potoži svoje tuge in težave — „da davki

bodo zmiraj večí, da gospodi ni verjeti“ itd. — Matiče dobro vé razsoditi, ali je ajda prav vsejana, ali čbele dobro beró. To in še marsikaj Matiče bolje vé, ko mi; toda za razsodbo takih stvari, kakor je preselitev v ptuje daljne kraje, se nam pa selska lipa premajhna zdí.

„Novice“ so to zadevo pred nami že na oder postavile in že mnogo o tem prinesle; mi tedaj s tem, kar tukaj spregovoriti mislimo, le vneti že razpravi pridružimo se.

Prva in najvažnejša stvar tukaj pa je, izseljencem take kraje poiskati in nasvetovati, da si svoje stanje zares poboljšajo,

druga je: da bi se ne samo nekoliko premožnim, ampak tudi čisto revnim k preseljenju pripomoglo,

tretja je: da bi našim ljudem ne bilo treba poptujčiti in na vsaki način dómu za zmiraj odpovedati se, da bi jim ne bilo treba še le ptujega jezika učiti se, predno bi mogli v novem kraju kam ganiti se; ampak da bi izhajali z maternim svojim jezikom, da bi ostali Slovani, in da bi ostali več ali manj tudi v zvezi z svojo očetnjavo,

četrtič: da bi tako preseljenje naši slovenski domovini tudi v materialnem obziru v škodo ne bilo, ampak v prid.

Podati se v daljno Ameriko je mogoče le takim, ki imajo že precej premoženja; tako, da bi marsikdo na izseljenje celó ne mislil ne, ako bi zdaj toliko gotovega v rokah imel, kolikor mu je za pot v Ameriko in tam za to in uno treba. In kadar so tam naseljeni, kdo jim je porok, da jim bode vse prav in po volji šlo? Poslednja vojska je sevrne države amerikanske v tako strašne dolgove zakopala, da so tudi tam davki kaj hudi in nič manjši ne, ko pri nas. Podati se v Ameriko je toliko, kakor odpovedati se za vedno večne čase svoji domovini, odpovedati se pa tudi svoji narodnosti, svojemu jeziku in vsemu, kar je pravemu Slovincu drago na svetu; kajti niti ni misliti, da bi naš jezik tudi v drugem rodu obdržal se v Ameriki. Če jih prav dosti gré v Ameriko in se naselijo vkup, bodo vendar le kapljica v morji; kamor se bodo ganili, bo treba angleškega jezika; zgubljeni bodo na vedno za nas in naša uboga domovina ne bode imela nikdar nobenega dobička od njih.

Pa idimo v Banat, na Ogersko, v Srbijo, nam bode kdo rekel.

Dobro! Ali pa veste, kako je v teh deželah? ali mar mislite, da je v Banatu, na Ogerskem toliko prazne zemlje še, da ne vedó, kam ž njo?*)

Res, dosti je še zemlje tam za obdelovanje; toda tam, kjer je dobra, jim je nič ne ostaja. Kikindčani — pri véliki Kikindi raste najlepša banaška pšenica — je gotovo nič ne dado iz rok; saj se celó sami zato potegujejo, da jim vlada v najem dava svoja zemljišča — pusto obdelovati pa tudi ni dosti bolj zdatno, kakor na Gorenškem polje obirati. Toda ako bi prav kaj boljše bilo, je pa cena žita toliko nižja na Ogerskem.

(Dalje prihodnjič.)

Popotnikove opazke.

(Dalje.)

Mili čitatelj! ker sva že v Altoni, pojdi z menoj še v bližnjo vas Ottensen, kjer na pokopališču slavni pesnik Klopstock s svojima ženama počiva. Ni treba dolgo groba iskati; pokopališče je pri cesti, ktera skozi vas pelje; okoli cerkve, in malo korakov pred cerkvijo brž pri vstopu na mirodvor razprostira se stara košata

*) Ravno se bere po novinah, da se je pretekli mesec 600 duš iz Banata v Bulgarijo blizo Kurgasa preselilo. Pis.

*) Prosimo lepo, kar ste obljubili v pismu.

deležnik za svojo osebo glas, kdor ima vrednost poslopij za 2000 gold. zavarovano.

Da pa zavarovanci, kateri niso do 2000 gold. zavarovani, svoje volivne pravice ne izgubé, je dopuščeno, da se toliko zavarovancev iz enega okrožja k volitvi enega volivca izmed sebe snide, da skupna vrednost njih zavarovanih poslopij 4000 gold. iznese. Tisti tako izvoljeni volivec ima v njihovem imenu en glas.

Vsaki pooblastenec ima pravico, toliko oseb voliti, kolikor jih vodstvo potrebuje. Imenik od vodstva navetovanih pripravnih oseb, na kterega pa ni volivec vezan, se zmiraj po vodstvu, oglednii ali pa po okrožnem komisarji v pregled predlaga.

Vsaki volivni list mora imeti od zunaj zavarovano okrožje, naborni kraj in katastralno število volivca ali njegovih naročnikov, znotraj pa imena oseb, ktere voli, in podpis volivca, pri volitvah namestnika mora pa tudi okrožni opravnik podpisan biti, kateri tudi pritrđi, da družbeniki, katerih katastralna števila so zunaj naznanjena, so podpisanega volivca za opravljanje svoje volivne pravice izvolili.

Tako narejeni volivni listi se morajo zapečateni okrajnemu opravniku, vodstvu ali oglednii na Koroškem in Kranjskem o pravem času oddati. Volivni listi, kateri niso po imenovanem načinu narejeni, ali če so prepozno oddani, se ne prejemajo.

Veljava, v kateri se doneski plačujejo, je ta, ktera je pri plačanju davkov navadna.

Zavarovavno leto se prične o vseh Svetih vsacega leta, in mine konec oktobra prihodnjega leta.

Národno-gospodarske stvari.

Beseda o preseljevanji v ptuje dežele.

Iz Gorenskega.

(Dalje.)

Toda pustimo vse to, in naj bi vse ugodnejši bilo, kakor mi mislimo, da je — pa prašajmo kaj drugega važnega. Prašajmo namreč: ali si mar upate brez tekoče vode leto in dan biti? ali se ne bojite mrzlice, ki se tujega človeka, še tacega, ki se dobro glešta, tako rada prime in ga poflej dostikrat leta in leta ne zapusti? In koliko več se je bati tega pri ljudéh, ki bi se pri delu pod vročim solncem celi dan pekli pri slabi vodi in brez sence. Na dalje prašam: ali mar tudi to veste, da v Banatu ni lesa, ne za postropja delati, ne za kurjavo, in da je treba s slamo peči kuriti in za gradenje poslopij od daleč in drago kupovati les?

Pa idimo v Srbijo! bo kdo rekel. V Srbii se ne manjka hladne tekoče vode, tudi lesa in sence ne. Res je taka! Pa omeniti moramo tû druge stvari, ki se nam tudi važna zdi. Omeniti moramo namreč, da so Srbi pravoslavne vere, in da katoliških cerkvá na Srb-skem ni. Pa si jih bomo zidali! bo kdo rekel. Dobro! ali pa veste, da zidati cerkve bi se le tam dalo, kjer bi se vas na enem mestu toliko vkup naselilo, da bi vas bilo cela občina. Takih krajev pa Srbija tudi že nima toliko praznih! V Srbii naseljevati se je le bolj v malem številu mogoče, in to kaže najbolj Bosnjakom in Bulgarom, ki so ene vere s Srbi in vsi se s temi lahko pomešajo, in jim vendar ni treba skrbeti za posebne občine, posebne cerkve in posebne ljudske šole.

Za Božjo voljo! kam pa vendar čemo, ako nam tudi Srbijo odsvetujete? Tjê, kamor do zdaj še niste mislili — v Kavkaz! — Pa kaj vam na misel pride — na Rusko! — Da! na Rusko! — Kako pa ste do te misli prišli? — Tako-le: Nehal je lanskega leta boj med Črkési — dosedanjimi prebivavci Kavkaza — in Rusi; — krvavi boj, ki je neizrečeno dolgo trpel.

Zmagani so bili Črkési in podvreči bi se bili morali ruskim postavam; al tega kratko in malo niso hotli, in ker niso hotli, jim ni ostalo drugzega, ko zapustiti svojo domovino. Podali so se na Turško; kajti mohamedanske vere so kakor Turki.

Črkési, v socialnih razmerah razdeljeni na plemiče in sužne, so imeli navado prodajati dekleta zlasti pa hčere svojih sužnic na Turško. Turki so kupovali take ženske za žene in sploh za hareme (babištva) svoje; kajti Črkésinje slovó po vsem svetu za najlepše ženske.

Ko podaniki ruski bi se bili imeli Črkési odpovedati temu trgovanju; oprostiti bi bili morali celó svoje sužnje, kakor so morali oprostiti svoje kmete tudi sami ruski plemiči. Vajeni od prodaje žensk in ropanja živiti se, se Črkési takim postavam niso hotli podvreči, po katerih bi bili morali delati, ako bi hotli preživiti se. Podali so se, kakor smo že rekli, na Turško, kjer pa, kakor je slišati, bolezní in lakote konec jemljejo, — od bolezen zato, ker kraji, v ktere so se preselili, niso tako zdravi, kakor so jih bili vajeni domá, — od lakote pa zato mrejo, ker delati nečejo. Mar jim je le ropanje, in ker so tudi na Turškem po nekterih krajih neizrečeno razsajati začeli, so jih Turki že dosti postrelili.

Na Črkeškem pa je zarad tega ostalo veliko zemlje prazne in izpraznilo se je bode letos še več, ker tudi mohamedanski Dagestanci in Kabardanci neki mislijo na Turško pobasati jo. *)

Ruska vlada pa zdaj menda gleda na to, da bi naselila družih stanovavcev v zapuščene kraje. Najbolj po volji bi ji bili Slovani; kajti slišati je, da na Bulgarskem in še celó v Bosni mnogo naseljencev nabira. Zdi se nam, da Rusija zdaj skrbi za to, da bi imela v Kavkazu vernih in v vsakem obziru zanesljivih — lojalnih podanikov; kajti neizrečeno važna je za njo ta zemlja. Postavljen med dve morji: črno in hvalinsko, je Kavkaz ključ srednje Azije in v vojniškem obziru nekoliko tudi Indije same — ravno tiste Indije, ktere ključ je v starih časih Egipet bil (in kar utegne še biti).

Kavkaz je tedaj edina zemlja v Evropi, ki ima toliko praznih prostorov, da se cele občine morejo naseliti; in to se nam zdi kaj važno.

Samo v takih krajih je mogoče, da se veliko Slovencev vkup naseli in da si osnujejo ne samo male, ampak tudi velike ali okrajne občine, in to po ravno tisti postavi, ki je ne dolgo na Ruskem vpeljana in ki podeljuje občinam samoopravo. Tako bi si naši izseljenci v novi domovini lahko omislili svoje šole in cerkve, in ako bi jih bilo celi okraj, bi imeli lahko tudi svojega mirnega posrednika (friedensrichter) — po novi postavi tudi na Ruskem vpeljanega — in poravnavali bi tako manjše razprave, tako rekoč med seboj. **)

(Dalje prihodnjič.)

Iz deželnih zborov.

Hrvaški sabor.

V Zagrebu 26. novembra.

⊕. Ni treba brati slovanskih in nemških listov (kar še celó A. A. Z. v nekem prav pametnem sestavku broja 324. potrjuje), čutimo tudi sami tukaj, da vse gleda na naš sabor. Ni dvojiti, da je njegovo delo-

*) Po najnovjših novicah so že začeli seliti se na Turško.

**) Ruska postava, kakor nam je znano, sicer v principu ne dopušča naselitev v smislu, kakor mi tukaj menimo; toda naša misel je ta, da bi ruska vlada, ako bi se nalašč prosila in ako bi se ji vse natanko razjasnilo, vendar le tako naseljenje dovolila, se ve, da izvanredno, kakor je nekđaj dovolila tudi Bulgarjem v Bolgradu v Besarabii. Pis.

ali pa gosposko in ne vem koga še več. Ravno taka je v mestih, in tedaj še bolj tudi v županijah. Jaz sem v se bi prepričan, da je bolje, če je županija precej velika, ter da le škodi, če je premala; vendar pa se pri tem mora tudi gledati na to, kaka je naloga županij, to je, ali je samo za to, da si jarke trebi in ceste dela, ali pa tudi sega v celo policajno, v nekaj bolj obsežno delovanje politično in morebiti tudi v to, kako se razdeljujejo in pobirajo davki.

Zato pregledajmo, kakošna opravila da imajo županije po ogerskem in hrvaškem ustavu.

(Konec prihodnjič.)

Národno-gospodarske stvari.

Beseda o preseljevanji v ptuje dežele.

Iz Gorenskega.

(Dalje.)

Zdaj pa je tudi treba, da spregovorimo nekoliko besedi o tisti zemlji, ki jo tukaj priporočamo svojim rojakom.

Najpred moramo opomniti, da mi menimo severne kraje Kavkaza v stavropoljski gubernii in polabski dolini poleg rek Kubana in Labe. Ta izvira v kavkaških gorah in se izteka v Kuban, Kuban pa se izteka v črno morje. Naš popis kavkazskih krajev bo obsegal samo tiste kraje, ki jih je našim izseljencem poznati treba.

Kavkaz, kakor smo že omenili, stoji med črnim in hvalinskim morjem in je večidel eden najrodovitnejših krajev Evrope. Ob Kubanu in Labi divje rastejo nektera naša žita, še vinska trta se divja ovija po vjazih (brestih). Posebno lepe in dobre se prideluje svila (žida), pavola, tobak, vino*), pšenica, rajž, proso, ječmen, turšica in žefran, se ve da po dolinah. Divje čebele pa napravljajo veliko najžlahnejšega medú, ki slovi notri do Carigrada. To priča, da niso laž čarobne reči, ki se pripovedujejo o logih in livadah polabskih dolin — o travnikih, ki jih je do zdaj še malokdo kosil, kosila je dozdej tu le bolj kosa, ki je narobe ostra — kajti Črkési so živeli le bolj po gorah in večidel le od živinoreje in lahko je to bilo, ker ugodno je vse za to, da se tu redi posebno goveja, ovčja in konjska živina. Kar se pa drevja tiče, rastejo oreh, lipa, hrast in v gorah smreka neki tako lepo, da posebno hrasti nikjer ne tako. Tudi se nahajajo divje jablane, divje hruške in divje breskve. Tu visoke goré v nebo kipé in globoke vodé izvirajo izpod njih, in se stekajo: ene v črno, ene v hvalinsko morje. Te goré so najviše v vsej Evropi. Glava vsem pa je tista, ki ji Rusi senčja gora, Abhazi gora zveličanja, Črkési pa kralj duhov pravijo. Ta gora je dvakrat tako visoka ko naš Triglav. Za njo pride Krestovaja gora — tako ji pravijo Rusi, po slovenski bi se ji reklo Križna gora — dvakrat tako visoka, ko naš Grintovec.***) Te goré pokrivata vedno led in sneg; po dolinah pa le malo snega pade. V teh gorah se smreka nahaja do 7400 čevljev, na Kranjskem le do 6000 visočine. — Stavropoljska gubernija meri 1962, Srbija 800, Kranjska 181 štirjaških milj; v stavropoljski gubernii dozdej živelo je 275 duš na štirjaški (kvadrat) milji, v Srbii pa se jih šteje 1500, na Kranjskem 2500 na štirjaško miljo, tedaj je v stavropoljski gubernii 6krat toliko zemlje prazne, ko na Srbskem. Kar se tiče pa polabskih in drugih dolin,

kjer so zdaj Črkési stanovali, pa so menda do malega čisto prazne.

Goré v Kavkazu so polne zverine, vodé polne rib, doline polne ptic in male divjačine.

Bolj natanko naj nam bode dovoljeno omeniti tu še lesnine in sicer hrasta in smreke; kajti obá se pri morji — recimo Krču — jako lahko in dobro prodasta; samo treba je, da se dopeljeta tje, kar pa dozdej iz polabskih dolin zbog vednih krvavih bojev ni moglo zgoditi se; zgodilo pa bi se zdaj prav lahko po flosih ali gonkah (tudi Rusi pravijo flosu gonka; flosati: lies po vodi gonit; lies plavit — vse, kakor po savinski dolini) s kterimi bi se šlo po Labi v Kuban in od tod v črno morje. Kdo pa zná bolj les iz planine spravljati, po vodi hlode ali platenice plaviti in na deske rezati (žagi Rus pravi pila, žagarju pilšček) — ko Kranjci in Savinci? in kdo bolj po flosih ali gonkah v daljne kraje vozi les in zlasti deske, ko naši Savinci? Kdo po celi Avstrii zná pozimi tako umetno hrast obrezovati in za grajenje bark pripravljati, ko Kranjci? — zato pa se jih vidi vsako jesen na stotine potovati na Hrvaško in Ogersko, da tu hraste sekajo in obrezavajo. Kdo si bolj zna v gozdu najlepšo smreko izbrati in jo za rešeta porabiti, ko Ribničan? (Tudi Rusi pravijo, kakor mi, sito, rešeto). Lesá pa se ob kraji črnega morja za ladije dosti porabi; kajti treba ga je za ruske vojne in tudi za trgovske ladije. In čudno bi bilo, da bi ga nekoliko rabili ravno tisti rojaki, kakor če se v Trst prodá: Lušinci, Dalmatinci, Kotorani, Rečani in Bakrani, ki so po pristanih črnega morja brodarski tesači (po ruski plotniki). Ako greš na Reko, v Bakar, Lušin in Kotor, boš našel dosti rodovin, kterih polovica živí v Odesi, Krču, Berdjansku, Azovu ali Taganrogu. Iz Trsta, Reke in Lušina gré čez leto in dan stotine velikih ladij praznih v Odeso, Krč, Brdjansk, Azov in Taganrog, ki tam pšenico za Trst, Reko, Laško, Francozko in Angležko nakladajo.

To pa se nam zdi za naše izseljence kaj važno. Na ladijah brez tovara bi naši izseljenci za majhne denarje mogli od Trsta do Krča prepeljati se in dalo bi se tudi vse hišno orodje seboj vzeti, namesti da bi ga domá po nič prodali. Hišno orodje pa že nekaj izdá, in tako bi s tem preseljevanjem ena skrb že manj bila. *)

*) Obrnili smo se v tej zadevi na prijatla, bivšega mornarskega oficirja, sedaj konzula neke severne kraljevine. Piše nam to-le: „Prašal sem dosti mornarjev o nalogi, ki sem dobil jo od Vas; pogovarjal sem se z mornarji v Trstu, Reki in Lušinu, pa dolgo nisem nič gotovega zvedel, ker dozdej se še ni dogodilo, da bi se bili prevaževali v večem številu izseljenci od tukaj v črno morje. Ker pa sem vendar le hotel kaj pravega odgovoriti Vam, sem nazadnje vendar napravil nektere mornarje, da so se podali z menoj v pretresovanje te stvari, in sledeče so mi po tem povedali: Brez hrane bi zahtevali 4 šterlinske lire (40 goldinarjev našega denarja) od odraščene človeka in polovico tega od otrok; od otrok, ki jih pa imajo matere na prsih še, pa nič. Zastonj bi bila tudi voznja hišnega orodja. Toda jaz menim, da bi še dosti ceneje dalo pogoditi se, ako bi ta stvar kadaj resnica bila. Ta račun je storjen tako, da na ladijo 8000 starov gré 200 ljudi. Najbolji čas za tako preseljevanje bi bila spomlad.“ Tako naš dopisnik. Mi pa pristavimo še to-le: Voznja iz črnega v jadransko morje od stara je sukala se v začetku preteklega poletja od 1½ franka do 2 frankov 5 centimov; 2 franka po sedanjem kursu dasta 86 krajc. našega denarja, kar znese na 8000 starov preračunjeno 6880 gld. — Toliko tedaj ladja zasluži sèm ter tje, ako gré žito nakladat v črno morje, ker tje more prazna iti. 200 izseljencev: 100 odraščeni, 100 otrok pa bi plačalo, ako rajtamo odrašene samo po tri in neodraščene po 1½ šterlinske lire, 4500 gold. — Toliko bi tedaj ladija eno in isto pot več zaslužila, kakor če bi šla prazna po žito. — Kar se pa hrane tiče, pa bi meh ajdove ali turšične moke za žgance ali polento, nekaj funtov masla ali špeha in čutarico slivovice ali ruma za odraščene človeka za silo dosti bilo za pot do Krča.

*) Vinska trta, prav za prav v Kavkazu domá, se tu nahaja najlepša in rodi grozde po 8 do 14 funtov težke.

**) Senčja gora, gora zveličanja ali kralj duhov meri 17.352', Triglav le 8794', Križna gora 15500', Grintovec le 7868' visočine nad morjem.

Toda ne samo iz tega ozira se nam važno zdí, da se ladije iz črnega morja v Trst in Reko vedno prevažavajo; važno je tudi zato — po naših mislih — ker je tako vsakteremu prilika dana za majhne denarje domú vrniti se, ako bi se mu v novi domovini ne dopadalo, ali, če bi ti njega obiskati hotli; vse to bi bilo mogoče brez prehudih stroškov.

Ta pot — namreč po morji iz Trsta v Krč — pa ni ne najkrajša in tudi najhitrejša ne, in to zato, ker ne pelje naravnost, ampak treba je, da jo ladija najpred na jug, potlej na izhod, potem na sever, in nazadnje spet na izhod zavije, predno pride v Krč. Trpelo bi mesec dni, tudi 40 dni, da bi se dospelo do Krča; pa saj tudi po gonkah od Zidanega mosta na Štajarskem do Belega grada vožnja trpi dobre 3 tedne. Druga veliko bolj kratka, hitrejša in bolj naravnost pot — toda bolj draga — bi bila z parobrodom po Savi in Donavi do Galaca z avstrijskim, in od tod do Krča, nekoliko po Donavi, potlej pa po črnem morji z ruskim parobrodom. To vožnjo mi rajtamo od Siska do Krča na 10, in od Krča nazaj do Siska na 12 dni. Stroški pa bi prišli na III. redu od Siska do Krča na 43 gold., — od Krča nazaj do Siska pa le na 41 gold. od osebe — se vé, da brez hrane, in od orodja bi bilo tù posebej plačati. (Dal. prih.)

Popotnikove opazke.

(Dalje.)

Akoravno nisem imel na klobuku napisa „Auswanderer“, vendar brž spoznajo, da moram blizo kaj takega biti. Kmali me povabi prav vrl mlad človek v družbo, rekši: „pojdi, brate, k nam; jeli da tudi ti zapustiš Nemčijo in greš z nami v Ameriko?“ „Za sedaj sem namenjen na Angležko“ — mu odgovorim; „dobro“ — dostavi govornik — za sedaj se tudi mi peljemo v Hull in od tod po železnici v Liverpool, odkodar nas bode brod v Ameriko nesel.“ Izselenike sem več dni videl ponosno hoditi po Hamburgu; vsi imajo na kapa napisa „Auswanderer.“ Poprej se nisem mnogo za te ljudi menil; al zdaj, ko so se ločevali od domovine ali evropejskega kontinenta, bilo je vredno jih opazovati. Obloženi so bili še bolj ko avstrijski vojaki od nog do glave z vsaktero robo. Kteri so se vina, pive ali žganja navdali, bili so na videz zeló veseli, z očés pa so tiho in zamišljeno se zadnjikrat na Hamburg ozirali, sopet drugi so pri tem to in uno v brke mrmrali, in nekterim, posebno ženskam, bilo je pri srcu nekako tesno, in solze so se jim vtrinjale.

Velikanski parobrod plava ponosno po Labi, in človek se ne more nagledati lepega pobrežja v Holštajnskem do sela Blankenese; potem pa ni nič več prijetnega. Veter je tulil, da skoro ni bilo vrh broda obstati in kapitan je pri Kuxhafen-u dolgo premišljeval, bi se li podal naprej ali ne; naposled vendar reče: hajdimo! in ladija se ziblje naprej v sinje morje. Že ko sem se po jadranskem morji vozil, želel sem si male nevihte, da bi se prav nazibal in valov nagledal; al ta želja se mi takrat ni bila spolnila; zato pa tem bolje tukaj na severnem morji. Krasen je bil pogled valov, ki so se proti brodu zaganjali, al ta velikán preponosen se je le malo zmenil za nje; le zazibal se je včasih tako, da, spredej na nosu mu stojé, sem mislil zdaj v morji kite, zdaj v oblakih copernice videti. Takošno zibanje je prav prijetno, dokler se — želodec ne vznemiri; al potem si vsakdo rad mirne vožnje želi.

Poleg že omenjenih naselnic, kateri so bili pri nevihti vsi mirni in tihi, sem imel še drugo tovaršijo, ki pa je vedno godrnjala, in ta mi je bila presneto neugodna. Angleži natlačijo svoje brode tako, da se vsak

kotič upotrebiti mora; na tem parobrodu je bilo popotnikov vsake vrste in vsacega stanú, poleg teh pa več kakor sto glav goved in še več ovác in ogerskih svinj. Uboga živina se na brode tako natlači, da se kar gibati ne more; ravná se tam ž njo kakor z mrtvim blagom; surovi mornar ne vé, da živino bolí, ako po nji hodi. Milovanja vredne so te stvari, zlasti ko se jim k vsem težavam še môrska bolezen pridruži. Že drugi dan je po burni vožnji pocepalo nekoliko goved, ovác in svinj.

Tako se je zibal velikanski parobrod tri dni in tri noči po nemirnem morji, predno se nam je zelena Anglija prikazala. In kaj misliš, dragi čitatelj, da naj poprej zagledaš, kadar si se tukaj suhi zemlji približal? — dimnike, iz katerih se dim in par iz kotlov in mnogovrstnih mašin vzdigujeta. — V mesto Hull treba se je še nekoliko po široki in globoki reki Humber peljati, ktera je pa takošna, da skoro ne veš, kdaj morje neha in kdaj se začne reka.

Tukaj bodem od zdaj bolj natanjčen potopisec kakor sem bil dozdej, in skrbel bom, da te z „John Bullom“ kar največ mogoče seznanim.

Kadar se pripelješ v kakošno angležko luko (barkostajo) in podaš v katero mesto, ni ti treba z drugim oskrbljenemu biti, kakor z denarjem, — za potne liste in drugo tako bažo te živa duša ne popraša. Seboj pa ne smeš prinesiti polnih steklenic vina ali druge vinske pijače; posebno ostro je paprepovedano, da ne smeš več imeti kakor pol funta tobaka in 25 smodek, ali pa 50 smodek brez drugega tobaka. Ako imaš te robe več, ti Anglež brž stanovanje pripravi, katero on „jail“ (izgovarjaj džel) imenuje, po našem pa se mu za por pravi. Glavna stvar za človeka je zmirom, dokler se nesitnega življenja ne znebi, hrana in stanovanje; to mora tudi najbolj idealističen modrijan poznati, in ako noče, ga svetujem teden dni zapreti in mu ne jesti in ne piti dati, pa, bogme, da bode občutil, da človek ima tudi telesne potrebe. Vendar kamo s tem! Hotel sem le reči, da prišedši iz ladije se mora v gostilnico podati in se s stanovanjem in hrano oskrbeti. Da vse to dobiš, ti je poleg denarja še neobhodno potrebno saj nekolikošno znanje angležkega jezika, ali pa moraš tolmača imeti. Anglež ti tujega jezika ne govori. Lesèm naj pridejo tisti Nemci in nemškutarji, ki se tako napenjajo za svoj jezik, češ, da prideš ž njim po vsem svetu, pa bojo videli, kako piškave so njih besede. Anglež pa tudi ni tako priljuden, kakor so naši „hotelčani“, da bi ti brž prinesel „speisezettel“ v treh ali štirih jezicih. Pri „dinner-u“ ne obedvaš navadno sam, temoč v skupni družbi, postreže se ti dobro, se ve da glavne jedi so „roastbeef, beefsteak, pudding“ itd. pa tudi mnogo vsakovrstnih sladkarij ne manjka. Jez tem jedilom drugega nič očitati nimam, kakor to, da so predrage, akoravno sem slišal domá na Slovenskem, da angležke jedi le Anglež sam vživati more. (Dal. prih.)

Slovensko slovstvo.

O prevodu Iridiona.

Od Sotle 8. decembra. — Kar si enkrat namenil, imaš koj izpolniti, ker bi se drugači lahko kesal. Tako sedaj premišljujem, odkar sem v „Glasniku“ bral glas, da je že nekdo poslovenil Iridiona, gotovo misleč, da bo ta knjiga pomagala naši literaturi. — Začetne besedice v tem dopisku tičejo se namreč tega, kar sem pred nekimi meseci prebravši to delo in zrelo nezrelo kritiko v „književniku“ koj mislil: Ne daj Bog, da kateremu Slovencu pride na um, pa da je posloveni; in zatega del sem odločil spregovoriti besedico o tem delu. Zamu-

Državopravne stvari.

Kaj in kake so ogersko-hrvaške županije.

(Dalje.)

4. Skupščine in njih delovanje.

Po starem ustavu obdržavate se dve vrsti skupščin; za važneje večje reči so velike, za manje ali pa sèm ter tje silne reči male skupščine.

1. Vélíke skupščine so vsakega leta po potrebah nekolikokrat, in vélíki župan v ta namen ima poklicati vse osebe, ktere so omenjene bile v 2. odstavku dodavši poklicu važneje predmete, o kterih se bo govorilo. Seje trajajo toliko dni, kolikor treba, da se opravi vse važneje reči. Udje, kteri zastopajo sami sebe, ne dobivajo nobenega odškodovanja za potne stroške itd.; kteri pa zastopajo občine ali druge zavode, dobivajo nekaj stalnega na dan.

Kar se tiče delovanja in delokroga vélíke skupščine, mora se reči, da je kaj obsežno in važno.

a) V zakonodavnem oziru napravljajo si sami pravila, ki veljajo za obseg županije tako, da ne protivijo deželnim postavam. Tako jim je na skrbi zidanje cerkev, cest, bolnišnic, naprav na vodi, kako bi se pomagalo domačim fabrikam, kmetijstvu, zidanju učilnic; dalnje brige o učilnicah pa niso imeli nikdar, menda zato, ker aristokraciji nikdar ni bilo mar za šole prostih ljudi ali pa tudi zato, ker cerkev šol ni dala iz svojih rok. V njihovih rokah je tarifa za meso in drugi živež.

b) V vélíkih skupščinah se morajo oglaševati vsi novi zakoni in vse postave od viših oblastnij prihajajoče; brez tega ne vežejo nikoga v županiji; in ko bi se skupščinarjem zdelo, da kak zakon ali pa kaka zapoved ni ustavna, ampak od viših oblasti napravljena proti duhu postav, ki jih izdeluje le deželni zbor skupaj z vladarjem, imajo pravico, da to svojo misel v prošnji koj razodenejo samemu vladarju (toda po viših oblastih), in če hočejo, o tem se pritožijo v prihodnjem deželnem zboru. Pri tej kakor tudi pri drugih priložnostih dopisujejo si vse županije med seboj, ter ena prosi druge, naj tudi podpira njeno reč; taki županijski dopisi se javno berejo in prevdarjajo. V teh skupščinah vsako tretje leto izbirajo zopet vse svoje činovnike razun velikega župana. — Dalje so do 1848. leta pri tej priložnosti izbirali poslance za deželni zbor; sedaj tudi županije djansko pomagajo, ker njihovi uradniki, to je, vélíki sodci imenujejo komisije za obdržavanje reda pri izbiranju. — V vélíkih skupščinah so popred delili med (prosti) narod splošne in posebne davke; sedaj tega ni več na Ogerskem pa tudi na Hrvaškem ne, ampak to gré od ministra financije po posebnih oblastih, ravno kakor na Kranjskem, Štajarskem itd.

c) Kar se tiče sodnije in drugih takih reči, morale so se vse intabulacije in prenotacije javno v skupščini oskrbljevati, in to se je popred razglasilo, če bi kdo kaj imel proti temu; odločevali so privatne tožbe, če ni ravno bilo za sodnijo samo; ker za to kakor tudi za kriminalne reči bili so, kakor bom razlagal pozneje, postavljeni posebni županijski sodniki. Sedaj, od 1848. leta, teh opravil nimajo več županije.

d) V policijskih ali redarstvenih zadevah pazijo skupščine na mline in na vode z obzirom na mline, na gozde, mostove, ceste; dalje da se ne bi dogodil kakošen nemir, da so vage in mere pravične, pazijo na berače in potepuhe. O vseh teh politiških zadevah sklepa se v vélíkih skupščinah; velíki sodci pa te sklepe izpeljujejo kakor županijski komisarji, ter so za to odgovorni skupščini.

Konečno vélíke skupščine imajo skrb in tudi pre-

jemajo tožbe, ako županijski vradniki ne bi izpolnjevali svojih dolžnosti.

2. Male skupščine vodi podžupan, če se o kaki važni reči ima koj odločiti v skupščini, ali pa če se je nabralo manj važnih reči, pa vendar ni vredno sèm ter tje tako dalječ zvati skupščinarje v veliko skupščino; zato se pozovejo le uni, kteri so v samem glavnem mestu županije, ali pa celó blizo. Vendar se mora vse, kar se tukaj sklene, v prvi vélíki skupščini predložiti, ter bi se poprejšnji sklep male skupščine tudi lahko zavrgel. — Pravi njihov delokrog je nadgledovanje manjih mestnih zadev, kteri v veliko politiko ne spadajo.

Sklepi ene in druge vrste skupščin predložé se višim oblastnijam v pregled. (Kon. prih.)

Národno-gospodarske stvari.

Beseda o preseljevanji v ptuje dežele.

Iz Gorenškega.

(Dalje.)

Omenili smo že, da razun pridelkov zemeljskih in razun živinoreje bi tudi kupčija, ali bolje reči, obrtnija z lesom temu in unemu kruha dala in to iz štirih vzrokov: da kraji, ki jih našim izseljencem nasvetujemo, imajo dosti za kupčijo najprilicnejšega lesa, in da kraji ob morji tacega lesa dosti potrebujejo; Slovenci pa da znajo les ne samo pripravljati za trgovino, temuč ga tudi po vodi z malimi stroški odpravljati.

Govoré o trgovini pa moramo še ene jako imenitne točke omeniti. Znano je, da se na Slovenskem, in sicer na kranjskem Gorenskem in Dolenskem, dosti obrtnijskih reči napravlja, ki so kaj sposobne za trgovino v daljne kraje in ki bi se tudi gotovo bolj izvažavale, ako bi nam okoliščine ugodnejše bile. Ako bi naši izseljenci saj nekaj tacih naših pridelkov za svoje potrebe iz očetnjave svoje dobivali, bi to že naši domovini nekoliko koristilo. Še večja korist pa bi ji bila, ako bi izseljenci v novi svoji domovini s takimi našimi pridelki kupčevati začeli. Nam se to tako važno zdi, da bi že samo iz tega vzroka preselitev v Kavkaz priporočevali — v Kavkaz zato, ker se do tje od nas vsaka stvar hitro in brez velikih stroškov dopeljati dá. Treba pa bi bilo, kakor smo že rekli, da bi se veliko Slovencev v imenovane kraje preselilo, ker le tako bi se dalo izpeljati vse to, česar smo tukaj omenili. Saj bi pri nas zbog tega ljudi še ne primanjkovalo — bi saj našim deželnim zborom treba ne bilo glave beliti si s tem, kako z zabranjenjem ženitev v okom priti presilnemu pomnoženju ljudstva. Neki dopis „Novicam“ iz Srbije pripoveduje vrlo zanimivo stvar, da negotinsko vino, žabarska in čumička rakija — srbski pridelki — so na Ruskem tako znani ljudstvu in da jih ljudstvo tako ceni, da imajo tam, kjer jih prodajajo, domovino teh pijač s posebnimi napismi naznanjeno. In dosti neki se vina in rakije čez leto in dan na Rusko razpošlje. Kako pa so Srbi do tega prišli? Saj Rusija in pa Srbija niste ravno sosedi, in saj voznja blaga po Donavi na Rusko nič ceneje ni, ko po morji iz Trsta. Tako-le: Mnogo Srbov gré vsako leto na Rusko, da tam vseučilišča ruska obiskujejo in tako jim je prilika dana tu in tam o pridelkih drage svoje domovine govoriti in hvaliti, kar je hvale vredno — morebiti pa tudi resnico besede s pokušnjami dokazati. Ako bi Srbov na Ruskem ne bilo, bi ne šlo vsako leto toliko lepega denarca iz Rusije v Srbijo za same pijače. Mi Slovenci nimamo tako izvrstnih zemeljskih pridelkov, kakor jih imajo Srbi, in tudi več ne; imamo pa zato obrtnijskih, in teh ne

enega ali dva — ampak kakor smo že rekli — na kôpe. S takimi pridelki bi naši izseljenci lahko veliko kupčijo na vse kraje svoje nove domovine začeli. Pomagalo bi jim k temu posebno to, da Rus in Slovenec izmed vseh Slovanov se najlože razumeta; ruski in slovenski jezik sta si ostala najbliža izmed vseh slovan-skih narečij.

Velik razloček je tedaj med Rusijo in Ameriko za naše rojake. (Kon. prih.)

Slovensko slovstvo.

* *Jesenkova zemljepisna začetnica in pretres poslednjega pretresa v 49. listu „Novic.“* — Jako je želeti, da sposobni možje o vsakterem delu, naj bo večje ali manjše, svoje misli naznanjajo, da je iz raznih obzirov v pretres jemljejo. Le tako moremo napredovati in vès plevel, ki bi sèm ter tjè pognal, proti zatreti. Napačna je misel, ki med nami Slovenci še skoraj povsodi vlada, da bi kritika naši mladi književnosti škodovala, jo zaverala in dosti pisateljev čisto zatrla. Tega nikakor ne bo. Ako bi kdo mislil na take spise in bukvice, ki bi, razun čiste besede, ne imeli nikakoršne veljave, bi mu le rekel, da so ti pisatelji in njih spisi le za-nj veljavni, nikakor pa ne za slovensko slovstvo. Kaj nam pomaga, ako bi nam naš književničar vsako leto naznanil dolgo vrsto knjig in knjižic, pa bi te za nas ne imele druge pomenljivosti, nego to, da bi njih naslov kakemu neprekanjenemu tujcu v oči stavili, bolj prebrisani tujci in zlobni odpadniki pa bi nas zaradi njih še grše napadali. Kritike nam je tedaj potreba kot ribi vode. Se ve da ona ne sme samo zanikovati in poderati, ampak mora popravljati, in kjer je treba tudi iznova zidati ali vsaj pota pokazati, po katerih se bi na narodnem polji delalo z boljšim vspehom. Za tako v resnici pospešljivo kritiko je pa treba, da tisti, ki hočejo kake bukve pretresovati, ne vedó samo, kedaj se **a** ali **e** piše, ampak da so dobro izvedeni v vednosti, ktero dotične bukve obdelujejo; pravim, na vse strani izobraženi v dotični vednosti, ker le taki — sposobni — možaki ne bodo napravljali s svojim pretresom nepotrebnih ugovorov. — Ali kam sem zašel! Saj ne mislim o slovenski kritiki pisati. Vsakterega gotovo je veselilo, da se sèm ter tjè kdo oglasi o imenovani zemljepisni začetnici; ki nam živo spričuje, da se je zemljepisna tvarina vsaj nekterim Slovencem tako priljubila, da jo resnejše in natančnejše premišlujejo. Jaz pridajam tù le nekoliko opomb onim, ki je je gosp. Cigale v zadnjih „Novicah“ priobčil.

Tela ali telesa? Ali je Robida prvi tela pisal, ne vem; vem pa, da so tudi drugi (Erjavec, Tušek itd.) tela pisali in Miklošičev „Lexikon“ str. 1024 iz staroslovenskega opravičuje obe obliki.

G. Cigale priporoča „vesvoljni svet ali vesmir“ za osvetje ali sosvetje (Weltall); zakaj nista zadnja izraza dosti razločna in prilična? Sploh naj nam pri terminologiji veljá, da se zmiraj za vsakteri pomen le ena beseda jemlje. Meni so vsi omenjeni izrazi enaki in razločni, vendar mi je silo težavno pisati „lepo vredenega vesvoljnega sveta“; naj si vsak prideva k temu še kak drug pridevnik, kako dolgo! Težavno je tudi, ker se more pri „vesvoljni svet“ kot pri enacih le pridevnik povdarjati.

Ker začetničar zmiraj osolnje piše, mislim, da ni tiskarni pogršek. Zakaj bi vendar „osolnčje“ bolje bilo? Osolnje pomenja, kar je o-ob-solnci. Solnce je pomanjševavka iz solno (Mikloš. Lexikon 861. stran). Ktero je tedaj boljše: osolnčje iz diminutiva „solnce“ ali pa osolnje iz izvirnega substantiva „solno“?

Svetlina = Photosphäre; trebujemo gotovo besedice te ali pa kake druge. Kdor bo iz znanstvenega stališča le količkaj pisal o solncu in stalnicah, ne bo mogel izraza pogrešati in veliko veliko jih bo mogel iznova izkovati. Kako bi se glavne lastnosti solнца opisale? Tedaj svetline je nam treba!

O svojivnih prilogih na **in** in **ov** bi bilo dobro, da bi nam gosp. Cigale to reč bolj natanko razjasnil. Naši slovničarji se o jeru in joru kavsajo in pravda še ni dognana! Nekteri: „zemljini“ drugi ne, ampak: zemeljni: pred **n** glas spuščajo in ga v deblo vstavljajo. Erjavec tudi v „živalstvu“ str. 4 piše: prirodna kralj. Jaz ločim tudi po pomenu „celinski“ in „celini“ itd. Ako oblika „čelini“ koga v oči bôde, mu le povem, da poznam dosti krajev, ki pravijo: brina — brinna mladika; lina — linna mreža; šina (sicer tujka) šinna razpoka; votlina — votlinna dolgost itd. Sicer mi je „lanna caprina“, ali se i pred **n** stavi ali pa **e** v deblo vtika.

Obor, Reich, Gebiet. Cigale ne naznanja starega izraza: Cig. Wolfov Lex. str. 1085 „stvarstvo nach andern M. kraljestvo nature ali prirode; str. 1411: Schöpfung; alle erschaffenen Dinge zusammen: stvarstvo, svet, stvari.“ Da beseda „kraljestvo“ ni natančna in da ž njo nikakor povsodi ne moremo shajati, mislim, je vsakemu jasno. Še bolj nenatančna pa je beseda „stvarstvo“ v slovníku prav dobro: alle erschaffenen Dinge zusammen. Obor pa meni ni nov izraz, nahaja se na Krasu, zlasti na Divinskem, in pomenja „Einfriedung“, tedaj Gebiet. Za-nj govori tudi etimologija.

Brezvetje se lahko izgovarja in lepo glasi; razločna je gotovo toliko kot trdo glasna brezvetrije ali brezveterje; narejena je po analogii „zavetje“, ki je tudi staroslovenska poleg staroslovenskega „zavjetrije“, ne pa novoslovenskega.

Passatwinde (fr. vents alirés, angl. tradewinds) po Jes. živi ali pasatni vetrovi, po Cigal. stalniki. Ali bi se takemu vetru ne moglo reči po tuje in ob kratkem: pasat? Beseda „stalnik“ je sicer kratka, vendar se po izpeljavi ne prilega nobenemu vetru. Stanovitnost tega vetra pa Jes. „živi veter“ gotovo natančno zaznamuje. Tudi se Cigal. stalnik ne vjema z drugo njegovo lastnostjo, po kateri se med zdaj širjimi zdaj ožimi mejami ravniku bolj bliža ali se pa od njega oddaljuje.

Ako Arabci vetrove, ki vsacega pol leta iz ravno nasprotne strani vlečejo, mausim ali musim, Perzijani pa monzun zovejo (latino-grški hippalus), mislim, bi se tudi mi lahko poprijeli tujega izraza. Sicer ne vem, kako je prestopnik nastal. Priličen bi bil le za monzune na indijskem odprtem morji in sicer le zato, ker ondašnji živi veter polutnik prestopa; pa tudi tam ne veljá za vse kraje, zato imena: adenski muson, guzeratski. Ako se pa sploh vsakteri pasat, ki ga naravni vzroki ob gotovih letnih časih na strani ali ravno nasproti zavračajo, monzun zove, bi beseda prestopnik nikakor ne bila prava. Ne pozabimo grških *ἐπιπλάται*. Jaz mislim po analogii grške besede izraz izkovati, ki ga bom, ako Bog dá in sreča junaška, prihodnje leto priobčil. Prav lepa sta pa Cig. sušnik in mornik.

V odstavku „Voda“ (stran 12) začetničar ima obzemljino in vesolnje morje; jaz bi zmiraj stavil drugo besedo. Nad prvim izrazom se Cig. spotika, a družega boljšega ne zastavlja.

Zakaj bi Jes. zemljina za „Erdtheil“ ne bila dovolj razumna, ne vem, tudi gosp. Cigale nam ne pové. Tù veljá posebno ono pravilo, ki sem je omenil pri „sosvetji“; dosti časa smo že prežvekali „del zemlje“ „del sveta.“ Kdorkoli bo o zemljinah kaj pisal, bo silno potreboval primerne izraza. Kako bi Cig. po-

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrileta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrlet 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v red 27. decembra 1865.

Národno-gospodarske stvari.

Beseda o preseljevanji v ptuje dežele.

Iz Gorenskega.

(Dalje in konec.)

V polabski dolini bi naši rojaki imeli za soseda Kozaka silnega, pa pobožnega in gostoljubnega vojščaka na eni strani, in morebiti Bulgara, marljivega in umnega kmetovavca na drugi. Kako pobožen je Kozak in kako tudi katoliško véro spoštuje, nam priča sledeča dogodba — dogodba znana po širokem svetu. V prežalostnem zadnjem poljskem puntu našli so Kozaki pri ubitem puntarju poljskem drago svetinjo z božjo podobo — in kaj so storili z njo? — Poslali so jo katoliški materi božji v Čenstohov v dar! Čenstohov je najprva božja pot na Poljskem. Od Bulgarjev pa bi se naši rojaki veliko koristnega v poljodelstvu in vrtnarstvu lahko naučili; kajti ni ga vrtnarja na svetu, da bi bil kos Bulgarju, ni ga, da bi znal umetno kakor Bulgar vodo iz daleka na svoja zemljišča napeljevati — tako umetno, da se je temu čuditi. Kar Bulgar zemlje obdeluje, mora vodo nanjo napeljano imeti, če še tako od daleč. Tudi Bulgar je pobožen, veselega srca in rad pesmi prepeva in kolo pleše, kadar je brez dela. Vse to zapaziš povsod, kjerkoli so Bulgari naseljeni: v Besarabii, na Rumunskem in kakor so „Novice“ ne davno povedale, tudi na Srbskem. Posebno pa slovi bulgarska naselbina v Bolgradu na Besarabskem pri Donavi. Pa utegne kdo reči: Nikar nam na Rusko hoditi ne svetujte; ruska vlada ne drži, kar obljubi, in veliko tacih, ki so se zadnja leta na Rusko preselili, se je zopet v svojo domovino vrnilo; vrnilo se je veliko Bulgarjev spet na Bulgarsko, Čehov na Česko in Nemcev na Nemško. Kar se Bulgarjev tiče, dozdej prave zvedeti nismo mogli, kakor tudi ne vemo, ali je resnica ali ne, kar zapadni časopisi ravno zdaj v dopisih iz Carigrada pripovedujejo, da se je namreč veliko tisoč v Srbijo preseljenih Bosnjakov letos v Bosnijo zopet povrnilo. Kar pa se tiče Čehov in Nemcev, radi verujemo, kar časniki pravijo. Čehi in Nemci niso šli na Rusko, da bi se ondi v tem smislu naselili, kakor imamo Bulgare in Slovence v mislih. Šli so le za delavce na grajščine ruskih dvorjanikov (plemičev). Znano je, da je car Aleksander Nikolajevič ruske kmete robstva rešil in jih osvobodil. Nekteri ruski dvorjaniki, dozdej navajeni delavcev brez plače, niso hotli privoliti v to, kar so kmetje za delo tirjali; najeli so tedaj rajši delavcev iz tujih krajev; posebno pa iz Českega in Nemškega; obljubili so revežem mnogo, pa dali jim menda čisto malo.

Kar na vrat na nos bi mi ne svetvali nikomu, da bi se preselil, naj si bode v Srbijo ali v Rusijo; ampak kakor smo že rekli, vstanovi naj se v Ljubljani društvo

z nalogo že omenjeno in razglasi po Slovenskem, da naj se oglasi pri njem vsak, kdor je volje v Kavkaz preseliti se. Kadar bi jih dosti bilo vpisanih, onda naj bi društvo izbralo 3 poštene in previdne može, da bi šli — z dovoljenjem ruske vladc se ve da — tistih krajev ogledat, ktere bi imenovana vlada izseljencem podeliti hotla. Stroški takega ogleda se dajo prevdariti po tem, kar smo o stroških popotvanja s parobrodom po Savi in Donavi omenili. Tako mislimo, bi se marsikteri napčnosti v okom prišlo, in izseljenci bi naprej vedeli, v kakošne kraje da pridejo. Ako pa so naši prosti ljudje sami sebi pripuščeni in bi se posamno brez takih priprav, kakoršne mi tukaj nasvetujemo, v ptuje kraje podali, se more marsikteremu pripetiti, da kesal se bode, da je tako nepremišljeno svoji domovini slovó dal.

Mnogo bi se dalo o tej stvari še povedati, pa mislimo, naj bode za zdaj zadosti; saj nismo s tem družega hotli doseči, kakor razjasniti stvar, ki se nam zdi važna za naše uboge rojake in za našo domovino sploh.

Državopravne stvari.

Kaj in kake so ogersko-hrvaške županije.

(Konec.)

5. Županijski činovniki.

Ker je veliko opravil in so županije velike, morajo tudi imeti veliko činovnikov (uradnikov) in to plačanih; več jih je v županijah, ki so ali večje ali pa imajo več prebivavcev.

Popred sem že rekel, da vse te svoje činovnike skupščinarji vsako tretje leto na novo zbirajo (volijo), kakor pri nas volijo župane. Tedaj vse te službe niso stalne, ampak le na tri leta; samo vélikega župana kralj, kakor Hrvatje in Madžari službeno pravijo cesarju, imenujejo za več časa, to je, za čas življenja, ako se pred ne spremené politiške okolnosti.

Véliki župan sme po starih zakonih biti le, kdor je domač, ter ima v obsegu županije kako grajščino ali kaj takega nepremikljivega. On je oseba, po kateri je vlada v zvezi s činovniki županijskimi; kralj po dvorski kancelarii in po namestništvu vse svoje zakone in naredbe pošilja vélikemu županu in županijskim (ali z latinsko besedo municipalnim) činovnikom.

Véliki župan mora prebivati v županii; samo ako bi ga kakošna druga državna služba zadržavala, sme živeti zunaj županije. — Njegove dolžnosti so kaj obsežne, ker skoraj vse, kar smo gori naznanili kot opravila vélike in male skupščine, ima véliki župan ali nadgledovati ali pa še celó na svoji skrbi. V starodavnih časih naložili so jim, da delujejo zoper krivoverstvo in kletvice. Vélike skupščine ni brez njih, in takrat so imeli po stari šegi odločno gledati na to, da ni nereda